

Araştırma Makalesi (Research Article)

DOI: 10.56075/egemiadergisi.1132196

Egemia, 2022, 11: 4-31

Menderes AKDAĞ¹

Orcid No: 0000-0002-9301-684X

¹ Doç. Dr. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.

sorumlu yazar: menderes.akdag@adu.edu.tr

Anahtar Sözcükler:

Çocuk, Film, Türk Sineması, Sinema, Çocuk Hakları.

Keywords:

Child, Film, Turkish Cinema, Cinema, Children's Rights.

Türkiye’de 1970-1980 Yılları Arası Koalisyonlar Döneminde Çocuk ve Türk Sineması

Children and Turkish Cinema in the Period of Coalitions Between 1970-1980 in Turkey

Alınış (Received): 17.06.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 26.09.2022

ÖZ

1970-1980 arasında Türkiye’de köyden kente göç artar. Göçle birlikte kent çeperlerinde gecekondu sayıları daha da fazlalaşır. Kentler biraz daha kaotik hâl alır. Dünya Petrol Krizi, Türkiye’ye uygulanan ambargo vb. nedenlerle Türk ekonomisi bir krizin içine girer. Kronik yüksek enflasyon Türkiye’de başlar. Gıda fiyatları çok yükselir ve pek çok kişi gıdaya ulaşamaz. Ülkede sıklıkla hükümet değişir. 1970-1980 arasında pek çok koalisyon hükümeti kurulur. Koalisyon hükümetlerinin ise sağlıklı bir biçimde çalışmadığı görülür. Ülke kısa sürede siyasi şiddetin kucağına itilir. Ülkede sağlık, eğitim gibi pek çok alanda ciddi sorunlar baş gösterir. Bütün bunlardan çocukların çok ciddi biçimde etkilendiği gözlenir. Çocuklar, eğitim haklarından mahrum kalırlar; temel gıdaya ulaşamazlar; sıklıkla istismara uğrarlar. 1970-1980 arasında devlet kurumlarının ve ailelerin çocukları korumak için çaba harcadığı bir gerçektir. Ancak alınan önlemlerin yetersiz kaldığı dile getirilebilir. Bu nedenle 1970-1980 arasında bebek ve çocuk ölüm oranları oldukça yüksektir. Çalışmamız çocukların yaşadıkları sorunlara odaklanmıştır. Çalışmamızda yöntem olarak 1970-1980 döneminin kimi gazeteleri taranarak çocuk sorunlarının basına yansımaları incelenmiştir. Basından yeterli örneklem toplanmıştır. Buradan derlenen bilgiler, filmlerden elde edilen izlenimlerle desteklenmiştir. Çalışmamızın kimi yerinde sözlü tarih çalışması sonucu ortaya çıkan bilgiler de değerlendirilmiştir. Araştırmamızın sonucunda 1970-1980 yılları arasında çok ciddi çocuk sorunları yaşandığı; bunların Türk basınına ve sinemasına ciddi yansımalarının olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

Between 1970 and 1980, migration from village to city increased in Turkey. With the migration, the number of slums in the city periphery increases even more. Cities get a little more chaotic. World Oil Crisis, embargo on Turkey etc. For these reasons, the Turkish economy enters into a crisis. Chronic high inflation begins in Turkey. Food prices go up too high and many people can't have enough of food. The government often changes in the country. Between 1970 and 1980, many coalition governments are formed. It is seen that coalition governments do not work in a healthy way. The country is soon pushed into the embrace of political violence. Serious problems arise in many areas such as health and education in the country. It is observed that children are affected very seriously by all these. Children are deprived of their right to education; they do not have access to basic food; they are often abused. It is a fact that government institutions and families made efforts to protect children between 1970 and 1980. However, it can be said that the measures taken are insufficient. For this reason, infant and child mortality rates were quite high between 1970 and 1980. Our study focused on the problems experienced by children. As a method in our study, some newspapers of the 1970-1980 period were scanned and the reflection of children's problems in the press was examined. Sufficient samples were collected from the press. The information compiled from here is supported by the impressions obtained from the films. In some parts of our study, the information that emerged as a result of the oral history study was also evaluated. As a result of our research, very serious child problems were experienced between 1970-1980; it has been seen that these have serious reflections on the Turkish press and cinema.

GİRİŞ

1970-1980 ARASI GENEL EKONOMİK SOSYAL DURUM

Türkiye’de uygulanan beş yıllık kalkınma planları temelinde Gayri Safi Milli Hasılaya (GSMH) göre 1968’den 1980’e kadar hizmet sektörünün iyice büyüdüğü, sanayi sektörünün ivme kazandığı, tarım sektörünün GSMH’deki payının gerilediği görülür. Köylülük ortadan kalkmaya başlar. Kentlilik olgusu güçlenir (Kazgan, 2014). Türkiye’de antibiyotiklerin devreye girmesi, aşılama faaliyetleriyle ölüm oranları geriler. Göçle şehirlerde nüfus yoğunluğu artar (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi, 2021). Kentler kaotik bir hâl alır. 1970’lere kadar Türkiye’nin kaynakları bir şekilde kendisine yetmektedir. Yurt dışında çalışan Türk işçilerinin Türkiye’ye gönderdiği dövizler, Türkiye’nin dış ticaret açığının kapatılmasında önemli bir paya sahiptir. Sovyetler Birliği (SSCB), önemli bir petrol ve altın üreticisidir. SSCB’nin güçlenmemesi için uzun süre altın ve petrol fiyatları sabit tutulur. 1970’lerde bu sistem çöker. Petrol fiyatları sekiz kat kadar artar. Petrol krizine Türkiye hazırlıksız yakalanır; ülkede kur ayarlaması yapılır. Artan ithalatla birlikte Türkiye’nin dış borcu artar. Ülkede enflasyon yükselir (Yeni Asır, 15 Temmuz 1978); gelir dağılımındaki adalet bozulur. Gelişmeler yoksulluğun yaygınlaşmasına neden olur (Kazgan, 2014). Sol düşünce etkisini artırır. Düzen değişikliği talepleri doğar. CHP Lideri Bülent Ecevit’in “Ne ezen ne ezilen, insanca hakça düzen” sloganı böylesine bir ekonomik ortamda oluşturulur (Çetin, 2019). Düzen değişikliği talepleri muhafazakâr kesimden de gelir. Erbakan liderliğindeki Milli Nizam Partisi buna örnek olabilir. Partinin adı dahi düzen değişikliği talebini çağırır.¹ *Gençlik Köprüsü* adlı film o günkü milliyetçi ve mukaddesatçı söylemi destekler. Film şu sözlerle biter: “Yeryüzünde hiçbir ferдин hiçbir cemiyetin mutsuz olmadığı, memlekette tek sahipsiz çocuk, tek serseri, tek işsiz, tek sakat bırakmayacak; hiç olmazsa bunları en aza indirecek bir nizam... Her şeyi ile benden olan bir nizam arıyorum” (Diriklik, 1975). *Arkadaş* adlı filmde üst sınıfa mensup bir kadının, Âzem adlı ana karaktere tokat atması sonucu Âzem’in “bu tokadın hesabı sorulur elbet bir gün!” demesi ilginçtir. Aynı filmde alt sınıfa mensup olan bir gencin, üst sınıflara duyduğu nefretle otomobillerin lastiklerini patlatması ve böylesine bir durumdan sol dava adamı hâline gelmesi izleyiciye önemli bir mesaj vermektedir. Turistler sefalet içindeki çocukların fotoğraflarını çekince Âzem ile arkadaşı arasında şöyle bir diyalog geçer:

“- Ne yapıyorlar bunlar?”

¹ Bu parti (MNP), 12 Mart 1971 Muhtırasından hemen sonra kapatılacaktır. Ancak bu partinin yerine kısa sürede Milli Selamet Partisi (MSP) kurulacaktır.

-Sefaletimizin resmini çekiyorlar.

-Bu kadar tarihi yerlerimiz varken neden bunu çekiyorlar? Mani olalım.

-Biz sefaletimize mani olacağız. Bir gün gelecek bunlar bizim sefaletimizin resmini çekemeyecekler.”

Yılmaz, aynı filmde yoksul kadın ve çocuk portelerini sıklıkla kullanarak etkiyi artırır. Üst sınıf ile alt sınıfın durumunu çapraz kesmeler yaparak karşılaştırır. Toplumdaki derin farklılığı zıtlık ilkesi temelinde gösterir (Güney, Arkadaş, 1974). 1970-1980 arası siyasi ve ekonomik sıkıntıların yaşandığı ve sorunların derinleştiği bir dönem olmuştur denebilir.

ÇOCUK VE SİNEMA

Çocuklar, günümüzde ekonomik ve siyasal alanda bir ikna aracı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle çocukların filmlerdeki temsillerine bakmak gerekmektedir (Akdağ M., 2021a, s. 39-50). Sinema XIX. yüzyılın sonlarında icat edilir. Neredeyse sinemanın icadından günümüze pek çok filmde çocuk temsili görmek mümkündür. Ancak bu temsillerin niteliği zamanla değişmektedir. Vahşi kapitalizm sürecinin çocuklara olan etkisi *The Kid* adlı filmde dikkat çekici bir biçimde yansıtılır (Chaplin, 1921). Batı ve Amerikan sinemasında çocuk temsillerinin filmlere yansımalarıyla ilgili olarak Neil Sinyard'ın çalışmalarına bakmak gerekmektedir (Sinyard, 1992). Pek çok filme konu olduğu gibi Afrika ülkelerinin kimilerinde çocuklar hâlen bir savaş makinesi olarak kullanılmaktadır (Nguyen, 2012). Avrupa'da özellikle Hitler Almanya'sında çocukların militerize edilmesinin üzerinden daha çok zaman geçmemiştir (Özkan, 2009, s. 23). Türkiye tarihinde ise Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte idealize çocuk tipinin var edilmeye çalışıldığı görülür. O günlerde eğitimde yaşanan sorunların izalesine çalışılması bunu göstermektedir. Yine gürbüz çocuk yetiştirme Cumhuriyet ideallerinden bir tanesidir. Özellikle salgın hastalıklarla mücadele de bu kapsamda yapılır. Burada Bekir Onur'un çalışmalarına bakmak yararlı olur. Onur, farklı farklı hikâyeler üzerinden Türkiye'de çocukluğun tarihi hakkında bilgiler verir (Onur, 2005). Bu bakımdan Bekir Onur'un *Türk Modernleşmesinde Çocuk* adlı kitabı da değerli bir çalışmadır (Onur, 2009). 1970-1980 arasında Türk sinemasında çocuk temsilleri dikkat çekicidir. Öbür yandan çocukların başrol oyuncusu olduğu filmlerde de aynı yıllar arasında ciddi bir artış olur. Bu tip filmlerde çocuğa, devlet ve toplumun çözmesi gereken sorunlarla ilgili görevler yüklenir. Çocuk kimi zaman çalışarak ailesini geçindirir, kimi zaman da hasta annesini tedavi ettirir. Bununla ilgili değerli araştırmalar da yapılmıştır (Pembecioğlu, 2018, s. 174-220).

Görsel 1. Turgut Zaim, Gürbüz çocuk idealini yansıtan *Tosuncuk* adlı tablo.

Fotoğraflama: Menderes Akdağ, Ankara Resim Heykel Müzesi, 26 Nisan 2022.

En temel haklardan birisi yaşam hakkıdır. Yaşam hakkının gaspı sadece taammüden adam öldürmeyle gerçekleşmez (Demir, 2012, s. 367). 1970-1980 arasındaki trafik kazalarında çok fazla sayıda çocuğun ölmesi onların yaşam hakkına müdahaledir. Bu durumu çalışmamızda bir başlık altında değerlendirdik. Boğulma vakalarında ve siyasi şiddet olaylarında çocukların hayatlarını kaybetmesi yine onların yaşam haklarıyla ilgili bir başlıktır. Öbür yandan beslenme sorunlarının da doğrudan yaşam hakkıyla olduğunu düşünmekteyiz. 1970-1980 arasında salgın hastalıkların yaygın olmasının, çocuk ölüm oranlarının yüksekliğinin beslenmeyle de ilgisi vardır. Enflasyon, karaborsacılık, istifçilik vb. nedenlerle 1970-1980 yılları arasında pek çok çocuğun sağlıklı gıdaya yeter miktarda ulaşmada güçlük yaşadığı bilinmektedir. Bu önemli sorunu o günkü basında yer alan haberler ve çekilen filmler üzerinden ayrıca değerlendirdik. Çocuk bedeninin dokunulmazlığı, onun emeğinin ve saflığının sömürülemeyeceği gerçeğinden hareketle istismar olayını ayrı bir başlık altında inceledik. Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi ve çocukların en temel haklarından olan eğitim hakkı değinilmesi gereken konulardandı. Bütün bunlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde medyanın kamuoyu oluşturma gücü çocukların yaşadıkları sorunların çözümüne katkı sağlayabilirdi. Bu nedenle çocukların 1970-1980 arasında Türk sinemasının çocuğa yaklaşma meselesi de çalışmamızda değerlendirildi.

ÖNEMLİ BİR SORUN: TRAFİK - KENTLERDE VE YOLLARDA KEŞMEKEŞ

1973'teki krizle petrol fiyatları yükselince daha küçük arabalar yapılır. Olup bitenden Türkiye ciddi etkilenir. Bunda Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi sonucu Türkiye'ye uygulanan ambargonun da etkisi vardır. Türk yatırımcıları, hükümetle birlikte hareket eder. Anadolu, Murat gibi arabaların üretimi hızlanır. Bu arabaların 1970-1980 arasında fazlaca reklamı yapılır.

(Hürriyet , 1 Şubat 1971). Kimi gazeteler, piyango organizasyonları çekilişle bu arabaları verir (Hürriyet, 10 Mayıs 1971). Türk toplumunda Murat, Anadolu gibi arabalara ilgi artar. Bu arabalara olan ilgi ve arzu o dönemdeki filmlere yansır (Seden, Yüz Numaralı Adam, 1978).

Görsel 2. Gazetelerin kuponla araba kampanyası (Hürriyet, 10 Mayıs 1971).

Görsel 3. Murat 124 reklamı (Hürriyet , 1 Şubat 1971).

Trafik kültürünün olmaması vb. nedenlerle trafik kazası oranları yükselir. 1970'lerde trafik kazası sonucu ölümlerin çok fazla arttığı görülür. Bunda; şehirlerde, yollarda araç yoğunluğunun artması, yol standartlarının düşük olması, eğitim eksikliği gibi nedenler etkili olur. Murat, Anadolu gibi araçların teknik ve dayanıklılık sorunları da burada tartışma konusudur. Trafik kazalarına bağlı olarak ani ölümlerin artması toplumda şok etkisi meydana getirir (Hürriyet, 24 Mart 1977). Bu açıdan toplumda öksüz ve yetim çocuk sayısında artış olur.

Görsel 4. Seyyar arabada "Murat" yazısı (Seden, Yüz Numaralı Adam, 1978).

“Bütün arzusu almaktı
bir Murat arabası, ileride
olacaktım milyoner ağası.
Aldım hele Murat'ımı,
muradıma eremedim. Altı
yavrucağı doyasıya
sevemedim. Böyle imiş alın
yazısı. Ecelime sebep Didim
gezisi. Burada yatan
Bisikletçi... ,

Doğum: 1939, Ölüm: 1973”

Görsel 5. 1973 tarihli mezar taşı. Trafik kazasının mezar taşına yansımaları.
Fotoğraflama: 12 Ocak 2021, Söke Asri Mezarlığı.

Şehirlerde trafik sorunu baş gösterir. Yayaalara çarpan araçların, kimi zaman çarptıkları yayaları yol ortasında bırakıp kaçtıkları görülür (Hürriyet, 21 Mart 1977). Pek çok kişi ilk yardım nasıl yapılır bilmemektedir. Karga tulumba yaralılar yoldan çevrilen arabalarla hastaneye yetiştirilmeye çalışılır (Akdağ E. C., 2020). Yollar arabalarla dolarken çocukların güvenli oyun alanları çok azdır (Duru, Şoför Nebahat, 1970). O yıllarda artan trafik kazalarından en fazla mağdur olanların çocuklar olduğu görülür. Aynı yıllarda pek çok filmde film kahramanlarının hayatlarının değişmesinde trafik kazaları bir mit olarak kullanılır. Örneğin, *Aile Şerefi* adlı filmde yoksul ve kalabalık bir ailenin küçük çocuğuna, kural tanımayan bir zengin gencin kullandığı otomobil çarpar. Çocuğa çarpan genç olay yerinden arabasıyla hızla uzaklaşır. Bu, filmde hikâyenin başlangıcını veya tetikleyici etmenini oluşturan olay olur. Filmde çocuğa çarpan gencin aynı ailenin kızına musallat olması sonucunda, ailenin hayatının altüst oluşu anlatılır (Aksoy, Aile Şerefi, 1976). Filmdeki çocuğun kazaya uğraması gibi gerçek yaşamda da karşıdan karşı geçmeye çalışan ve çarpılıp ölen pek çok çocuğun haberi o günlerde gazetelerde yer alır. (Hürriyet, 2 Ocak 1971). Yıllar geçse de bu gerçek uzun süre değişmez (Hürriyet, 17 Mart 1977). Söz konusu gerçekler o günkü sinemada tam bir klişe hâlini alır (Erksan, 1971).

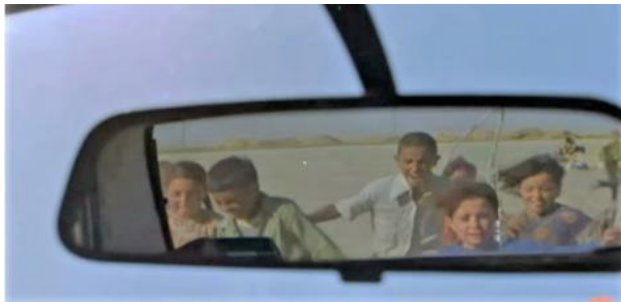

Görsel 6. Çocuklar trafik kazalarında ölüyor (Hürriyet, 17 Mart 1977).

1970-1980 yılları arasında gençler ve çocuklar arasında okuldan kaçmalar fazladır (Orbey, Bizim Aile , 1975). Bu çocuklar, parklarda, bahçelerde, sinemalarda vakit geçirir. Bunların kimileri kötü alışkanlıklar edinir, kimileri kazaya uğrarlar. (Akdağ E. C., 2020). Nispeten daha küçük yerlerde öğretmenler çocukların kaçabilecekleri yerleri kontrol eder. Çocukları toplarlar. Artan araba sayısına karşı özellikle kırsalda çocukların arabalara olan merakı artar. Pek çok çocuk, arabaları oyunlarının bir parçası görür. Arabaların peşinden koşmalar, arabaların arkasına takılmalar o yıllarda çocuklar arasında sık görülen davranışlar arasındadır. Ailelerin pek çoğu işte olduğu için çocuklar sokaklarda kontrolsüz kalır. Bu durum pek çok filme yansır (Güney, Arkadaş, 1974). Elbette bu konu sadece 1970-1980 arasıyla sınırlandırılmaz (Yılmaz, Bir Yudum Sevgi, 1984). Yine üstü açık arabalarda insanlar balık istifi şeklinde seyahat eder (Gören, Endişe, 1974). O günlerde arabadan düşerek pek çok çocuğun kazaya uğradığı, bu kazalar sonucu kimi çocukların hayatlarını kaybettiği kimi çocukların ise sakat kaldığı bilinmektedir (Akdağ Y. , 2021). *İftarlık Gazoz* filminde ifade edildiği gibi çocukların o dönemde oyuncak yapmak üzere gazoz kapağı toplama merakı vardır (Aksu, 2016). Demiryoluna yakın yerlerde oturan çocukların bu gazoz kapaklarını düzleştirmek için rayların üzerine döşedikleri görülür. Yine istasyonlarda beklemekte olan vagonların arasında çocuklar gezinirken veya oyun oynarken onların kazaya uğradıkları bilinmektedir.

Görsel 7. Arabanın peşinden koşan çocuklar (Yılmaz, Bir Yudum Sevgi, 1984).

Görsel 8. Çocukların arabaların arkasından koşmasının filmde dikiz aynasına yansması (Güney, Arkadaş, 1974)

Görsel 9. Kamyon kasasında tika basa insan taşınması (Gören, Endişe, 1974).

Görsel 10. Araba merdiveninde ve tavanında yolculuk (Güney, Ağıt, 1971)

1971’de iki İngiliz çocuk babalarının işi nedeniyle İstanbul’da yaşamak durumunda kalır. BBC, bu çocukların gözünden bir İstanbul belgeseli yapar. Belgeselde çocuklar arabaların çoğu kez zikzak çizerek trafikte ilerlediğini belirtir. İstanbul’da arabaların çok hızlı gittiğinden ve ani fren yaptıklarından şikâyet ederler. Çocuklar için bu durum çok tehlikelidir. (BBC, İstanbul ve Bristol , 1971). Özetle trafik yaşanan sıkıntıların çocukların yaşam haklarını ellerinden aldığı bir gerçektir.

GIDA VE BESLENME

II. Dünya Savaşı’ndan önce Türkiye’de kişi başı şeker tüketimi yıllık 5.7 kilogram iken 1974 yılında 21.1 kilografa çıkmıştır. Burada kişi başına düşen şeker tüketiminin reel olmadığı ve üretimin nüfusa bölünmesiyle bulunduğu gerçeği dikkate alındığında alt sınıfların gıdaya daha zor ulaştığı söylenebilir (Hürriyet, 6 Ocak 1977). Türkiye’ye uygulanan ambargodan sonra şeker fiyatları yükselmeye başlamıştır. Anarşi, bozuk ekonomik düzen gibi temel faktörler bunda etkili olur. O dönemde çekilmiş filmlerde yer alan yemek sahnelerine bakıldığında üst sınıf ile alt sınıf arasında gıda tüketiminde derin farklılıklar olduğu görülür. *Canım Kardeşim* adlı filmde son günlerini yaşayan lösemi hastası çocuğu abileri ona ufak bir mutluluk yaşatmak için restorana götürürler (Eğilmez, Canım Kardeşim, 1973). Ancak burada hesabı ödeyemezler. Bu sahne tasarımında dahi o günün şartlarından etkilenildiğini göstermektedir. Şeker dayanıklı gıda maddesi olduğu için istifçilik, stokçuluğun en fazla yapıldığı maddelerden biri olur. *Devlet Kuşu* filminde şekerin nasıl karaborsaya düştüğü gösterilmektedir (Ün, 1980). Temel gıdaya ulaşmak zorlaşır. Bunun yanında tek tip beslenme çocukları ciddi bir biçimde etkiler.

Çocukların pek çoğu et ve süt ürünlerine ulaşamamaktadır. Türkiye, borçlanarak aynı yıllarda ithalat yolunu açar. Böylece Türkiye’de gıda ve emtia fiyatlarında düşüş umulur. Ancak dövizdeki artış fiyatların düşüşünü engeller (Kazgan, 2014). Yaşar Holding’in kurucusu Selçuk Yaşar, 1970’lerin sonlarında yeni kurduğu *Pınar* markasının et ve süt sektöründe faaliyet sürdüreceğini ifade eder. 1950 yılından beri Türkiye’nin köyden kente göçü durduramadığını söyler. Bu göçün hayvancılıkla önlenebileceğini dile getirir. Selçuk, hükümetlerin et ithali gibi uygulamalara son vermesi ve üreticinin desteklenmesi gerektiğini iddia eder. Ona göre aynı zamanda bu, Türkiye’de beslenme sorunlarının çözümüne katkı sağlayacaktır. Yaşar, hayvansal proteinin insan zekâsı üzerinde etkisi olduğunu, Türkiye’de hayvansal protein tüketim oranının çok düşük kaldığını, belli bir kesimin ise bunu hiç tüketemediğini iddia eder (Yaşar, 1999, s. 30-31). Kimi çocuklarda sofrası alışkanlığı ortadan kalkar. Bazı aileler çocuklarını ekmeğin üzerine salça ya da yoğurt sürerek besleyebilmektedir. Ucuz veya ücretsiz (hayır vb.) gıdanın olduğu yerlerde izdiham oluşur (Akdağ E. C., 2020). Bu durumun kimi filmlere yansdığı görülür (Yılmaz, Bir Yudum Sevgi, 1984). Aynı yıllarda ekmeğin üzerindeki spekülasyon hareketleri ekmeğin fiyatlarını çok fazla artırır (Yeni Asır, 10 Haziran 1978). Bu sorunun uzun süre çözülemediğini basından anlayabiliyoruz (Yeni Asır, 19 Haziran 1978). Et ve süttten öte ekmeğe ulaşmak bile zorlaşır. 1970-1980 arasında yaygın yoksulluk temel gıdalara dahi ulaşılmasını güçleştirir. Bundan dolayı özellikle çocuklar beslenme sorunlarıyla karşı karşıya kalırlar.

İSTİSMAR

Çocuk işçiliği, çocuk yaşta evlendirmek çocuk istismarının en başında gelmektedir. Çocuk yaşta evlilik küresel bir sorundur. Bu durum ve bu durumdan çıkış yolları *Dangal* adlı filmde de vurgulanmaktadır (Tiwari, 2016). *Kefernahum* adlı filmde çocuk istismarı sarsıcı bir biçimde anlatılmaktadır (Labaki, 2018). Çocuk istismarı 1970’ler boyunca Türk sinemasına sıklıkla yansır. 1980’den önce çocuk yaşta evlilikler görülmektedir. 18 yaş altı birey çocuktur. Rızası olsa dahi söz konusu durum bir istismara işaret etmektedir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında zorunlu ve karma eğitim uygulaması gelir. Ancak okullaşmanın yeteri kadar yaygınlaştırılmaması ve kültürel etkenlerden dolayı devlet kadrolarının uzun süre çocuk yaşta evliliklere karşı tepki geliştirmedeği söylenebilir. II. Dünya Savaşı sonrasında 14 yaşlarında kız çocuklarının evlendiği için okul kayıtlarının silindiği, ilkökul öğrenci kütüklerine pek çok kez yansır (Erbeyli İlkokulu Öğrenci Kütük Defteri, 1933-1953). Aynı yıllarda bir velinin ilkökulda okumakta olan 13-14 yaşlarındaki kız çocuğunu, “Ben kızımı evlendireceğim” diyerek okuldan aldığı zaman köy öğretmenlerinin bu duruma pek itiraz etmediği iddia edilmektedir (Akdağ E.

C., 2020). 1970’lerde ise köyden kente göçle, kentlerin kaotik bir yer olması aileleri ürkütmüş olmalıdır. Namus kavramı gibi kültürel etmenler ve yoksulluk gerçeği şeklinde sebeplerle kız çocukları kendisinden yaşça büyük erkeklerle evlendirilir. Bu durum pek çok filme yansır (Duru, Şoför Nebahat Bizde Kabahat, 1965). Kimi zaman evlenmek istemeyen kız çocuklarına karşı ailelerin şiddet uyguladıkları dile getirilir. Akdağ, 14 yaşına daha yeni girmişken babası tarafından evlendirilmek istendiğini, kendisinin bunu kabul etmemesi üzerine babasının maşa ile kendisini dövdüğünü söyler. Bu olaydan kısa bir süre sonra Cerit kendisinden yaşça büyük bir erkekle evlendirilir. Cerit’in dile getirdiği anılardan daha fazlası Türk sinemasına yansır. *Satılmış Adam* adlı filmde başkası ile evlendirilmek üzere iken sevdiği erkekle kaçan kızın babası, onları katletmesi için kiralık katil tutar (Jöntürk, 1977). Çocuk yaşta evliliklerin Türk sinemasına ciddi yansması olur. Akad’ın üçlemesi olarak bilinen, *Gelin, Düğün ve Diyet* adlarıyla anılan filmlerden birinde üç kız kardeş abileri ile birlikte İstanbul’da yaşamaktadır. Paraya sıkışan evin erkekleri, çocuk yaştaki kız kardeşlerini kendisinden yaşça büyük bir erkekle başlık parası karşılığında evlendirmek isteyince, abla buna karşı çıkar. Bunun üzerine erkek kardeşlerin ablayı bıçakla yaraladıkları görülür (Akad, Düğün, 1973). Aynı yıllarda çekilen pek çok filmde bu açıdan kadınlara uygulanan şiddet göze çarpar (Gören, Endişe, 1974).

Görsel 11. *Satılmış Adam* film reklamı. (Hürriyet, 25 Aralık 1977)

Görsel 12. Yaşlı erkek, çocuk gelin. (Duru, Şoför Nebahat Bizde Kabahat, 1965).

Görsel 13. *Düğün* filminde çocuk yaşta kardeşinin evlenmesini engellemeye çalışan ablanın ağabeyleri tarafından bıçaklandıktan sonra yarasını tutması. (Akad, *Düğün*, 1973)

Görsel 14. 1970'ler, çocuk gelin yaşlı erkek.
Kaynak: Menderes Akdağ fotoğraf arşivi.

Görsel 15. Evlenmeyi kabul etmeyen kız çocuğunun, babası tarafından şiddete uğraması. (Gören, *Endişe*, 1974).

Şehirlerde, sokaklarda erkeklerin kadınları kimi zaman onlara laf atma şeklinde taciz ettikleri olur. Yeni Asır gazetesinin haberine göre bunun çocuk yaştaki kişilere kadar indiği anlaşılmaktadır. İzmir'de 14 yaşındaki bir kız, erkeklerin laf atmasından kaçmaya çalışırken kendisine tren çarpar (Yeni Asır, 20 Haziran 1978). Kadınlara laf atma ve onları sokakta takip etme şeklinde taciz etme durumu kimi filmlere de yansır (Refiğ, 1969). 1970 yapımı *Sezercik Köprü Altı Çocuğu* adlı filmde 7-8 yaşlarındaki Sezercik, bir erkek köpek yavrusuna sahiptir. Sezercik, köpeğini dolaştırmaya çıkarır. Onun bulunduğu yerden aynı yaşlarda bir kız çocuğu dişi köpek yavrusuyla geçer. Sezercik'in köpeğine, "Sana da bana da bir gajo düştü" diyerek köpeği ile birlikte kızı takip etmesi ve ona laf atması oldukça ilginçtir (İnanoğlu T. , 1970).

Böylece çocuk masumiyeti altında kimi yanlışlar sinema eliyle meşrulaştırılır. Aynı filmde Sezercik aynı kız çocuğu ile arkadaşlık yapmaya başlar. Bir başka çocuk, onlara “Biri yer diğeri bakar; kıyamet ondan kopar. Kızı ben de öpeceğim” der. Sezercik de bu çocuğa şiddet uygular. Sonra da kız çocuğuna “Erkeklik öldü mü?” der. Aslında yapılan akran zorbalığını meşrulaştırmaktadır. 1970- 1980 arasındaki dönemde erkek çocuklarının istismar edildiği haberleri basında yer alır (Yeni Asır, 28 Haziran 1978). Bu durum filmlerde de sorun olarak kendisine yer bulur. *İnsanları Seveceksin* adlı filmde hapisane şartları çok kötü olarak betimlenir. Mahkûmların, çocuk koğuşundaki kimi erkek çocukları para karşılığında istismar ettiği filmde gösterilir. Cüneyt Arkın’ın başrol oynadığı filmin ana karakteri istismara uğrayan aynı çocuklardan birisi tarafından kendisine engel olduğu gerekçesiyle bıçakla yaralanır. Çünkü çocuk buradan alacağı paradan olmuştur. Bunun için de çocuğun hapisane ortamında açlık çekeceği endişesi mevcuttur (Gülgen, 1979). O günlerde basın, mecmua ve sinema ile topluma erotizm aşılmanmaya başladığı görülür. Bu durumun istismar olaylarındaki artışın nedenlerinden birisi kabul edilebilir. Bundan öte sinemalarda başlayan erotik film furyasından çocuklar da etkilenir. Kimi sinemacıların para kazanma hırsı ile çocukların bu tip filmleri izlemelerine izin verdikleri iddia edilir (Hürriyet, 19 Ocak 1971).

Görsel 16. Çocuk istismarı ve sonrası (Yeni Asır, 28 Haziran 1978).

Görsel 17. Çocuklar ve sinema (Hürriyet, 19 Ocak 1971).

Toplumsal çözülmenin, ailenin dağılmasının, gençlerdeki anlayış değişikliğinin aile içi çatışmayı arttırdığı düşünülebilir. İntihar olayları fazlalaşır. Bu durum filmlere yansır (Orbey, *Bizim Aile*, 1975). Köyden kente göçün artması, kültürel değerlerin erozyona uğraması, yoksulluk, şarkıcı ve sinema yıldızı olmanın bir umut olarak toplumda pazarlanması 1970’ler boyunca evden kaçma olaylarını artırır. O günlerde kayıp kızlar çoğu kez basına haber olur (Hürriyet, 09 Ocak 1977). Kimi filmler bu konuyu işler (Yılmaz, *Ah Güzel İstanbul*, 1966). Evden kaçan kimi kızların istismara uğradığına dair haberler çıkar (Hürriyet, 9 Ocak 1977). Öbür

yandan bizatihi sinema sektörünün bir kısmının bu istismarın içerisinde yer aldığı söylenebilir. 14 yaşındaki kızların filmlerde o yaştaki bireyler için kabul edilemez kıyafetlerle oryantal oynattırıldığı görülür (Duru, Şoför Nebahat Bizde Kabahat, 1965). *Sezercik Köprü Altı Çocuğu* filminde oyuncu kız çocuğu, ana karakter Sezercik'in annesinin ameliyat edilebilmesi amacıyla gerekli parayı toplamak için sokaklarda dans eder. Aynı çocuğun filmde gece kulübünde oryantal dans ettiği de görülür. Hürriyet gazetesinin haberine göre söz konusu çocuk gerçek yaşamda da gazinolarda oryantal dans yapmaya başlar. Çocuğun buradan kazandığı paralarla eğitim hayatını sürdüreceği iddiası ile durum meşrulaştırılır (Hürriyet, 17 Ocak 1971). Bu, o günün anlayışını göstermesi bakımından ilginçtir.

Görsel 18. Pavyon kültürü ve 14 yaşındaki kız oryantal rolde. (Duru, Şoför Nebahat Bizde Kabahat, 1965).

Görsel 19. Küçük kız (Hürriyet, 17 Ocak 1971).

1960'ların ortalarından itibaren Batı'da uyuşturucu kullanımı artınca, özellikle Amerika bunun kaynağının Türkiye olduğunu iddia eder. Türk Hükûmetinden haşhaş ekiminin yasaklanmasını ister. Türk Hükûmeti bu duruma direnir. 12 Mart 1971 Muhtırasından sonra istifa eden Süleyman Demirel Hükûmeti yerine 26 Mart 1971'de Nihat Erim Hükûmeti kurulur. Erim Hükûmeti 29 Haziran 1971'de haşhaş ekimini yasaklar (Cumhuriyet, 30 Haziran 1971). 1970'lerde Türkiye, tıbbi amaçlı morfin üretiminde kullanılan dünya haşhaş üretiminin %55'ini

sağlamaktadır. Batılı şirketler Hindistan'da haşhaş üretmeye başlarlar. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Arizona'da haşhaş ekimini başlatır. Durum bu olmasına rağmen MSP-CHP koalisyon hükümeti Türk köylüsü üzerinden 1 Temmuz 1974'te haşhaş ekim yasağını kaldırınca ABD Türkiye'yi yine uyuşturucu kaçakçılığının merkezi olmakla suçlar (Başlamışlı, 2021). Ancak Türkiye'de ABD'nin tezini haklı çıkaracak gelişmeler de yaşanmaktadır. 1972 yılında Türk senatör Arif Kudret Bayhan Fransa'da 146 baz morfinle yakalanır (Milliyet, 10 Mart 1972). Mecliste yapılan oylama ile Bayhan'ın senatörlüğü düşürülür. Bu durum, Türkiye'nin senatörün işlediği suçu kabul etmesi anlamına gelir. Yargılamalar 1973 yılında biter. Bayhan, Fransız yargısınca on beş yıl hapse mahkûm edilir. 1977 yılında dahi konunun tam aydınlatılmadığına dair gazetelerde haberler çıkar (Hürriyet, 27 Mart 1977). O yıllarda sadece uyuşturucu değil kaçak sigara ve içki olayları da görülür. Boğaz'da bir gemide 100 bin karton kaçak sigara, Avrupa'ya giden bir Türk tırında Yugoslavya'da 250 kilo esrar, ülke içinde değişik yerlerde yüklü miktarda uyuşturucu ele geçirilir. Bu kaçak sigaraların yollarda el altından satıldığı bilinmektedir (Hürriyet, 18 Mart 1977). 1970-1980 arasında kaçak sigara alkol vb. satışında çocukların kullanıldığı görülür. Burada kimi çocukların; kaçakçıların ve uyuşturucu şebekelerinin eline düştüğü iddiaları da vardır. Bu durum kimi filmlere yansır. *Meryem ve Oğulları* adlı filmde küçük yaştan itibaren uyuşturucu ve kaçakçılık çetesinin eline düşen çocuğunu kurtarmaya çalışan bir annenin hikâyesi anlatılır (Seden, *Meryem ve Oğulları*, 1977). Sadece yurt dışından kaçak yollarla getirilen sigaralar değil istif, stoklama nedeniyle piyasada bulunamayan devlete ait TEKEL ürünlerinin de sokaklarda, dükkânlarda el altından yasal olmayan şekilde satıldığı bilinmektedir. Bu durum dönem filmlerine yansır (Aksoy, *İstanbul 79*, 1979). *Çöpçüler Kralı* filminde de benzer sahneler vardır (Ökten, *Çöpçüler Kralı*, 1977). Birleşmiş Milletler 1979'u Dünya Çocuk Yılı ilan eder (UNICEF, 2021). Bu durum o günün Türk basınına da yansır (Hürriyet, 17 Mart 1977). Böylesine bir ortamda kaçak sigaraların yol ve caddelerde satımında çoğu kez çocukların da kullanıldığı bilinmektedir. Bu durum kimi filmlere yansır (Aksoy, *Taşı Toprağı Altın*, 1978).

Görsel 20. *Meryem ve Oğulları* film reklamı (Hürriyet, 13 Mart 1977).

Görsel 21. Kaçakçılık (Hürriyet, 18 Mart 1977).

Görsel 22. *Taşı Toprağı Altın Şehir* adlı filmde sokakta kaçak sigara satmaya çalışan çocuğun temsili, 1978.

1970'lerde kimi aileler, çocuklarına ayakkabı boyacılığı vb. işler yaptırmaktadır. Çocuklar kalabalık cadde ve sokaklarda simit vb. mamuller satmaya çalışır. Usta çırak ilişkisini aşacak biçimde, kimi çocukların sanayi vb. alanlarda ağır işlerde çalıştırıldığı görülür. Kimi çocukların aileleri tarafından dilendirildiği dahi vakidir. Bunun yanında sahipsiz kimi çocukları değişik şekillerde çalıştıran kimi zaman dilendiren çeteler de türer. Bu durum, 1970'ler boyunca devam filmleri çekilen Sezercik ve Ayşecik filmlerine de yansır (Göreç, Öksüzler, 1973). Bu anlamda *Keşanlı Ali Destanı* adlı filmin sokakta çalgı çalarak para toplamaya çalışan çocukların görüntüsüyle başlaması ilginçtir (Yılmaz, Keşanlı Ali Destanı, 1964). Sonuç olarak 1970-1980 döneminin çocuk istismarı açısından talihsiz bir devir olduğu söylenebilir.

SIYASİ ŞİDDET

1 Mayıs Taksim Olayları 1970'lerin ortasında siyasi şiddetin vardığı noktayı göstermesi açısından iyi bir örnektir (Hürriyet, 2 Mayıs 1977). Çorum'da bir liseye dahi ateş açılması şiddetin Anadolu kentlerine kadar yayıldığını gösterir (Hürriyet, 23 Mart 1977). Ortaokul çocuklarının dahi ideolojilerden ciddi bir biçimde etkilendiği ve şiddete karıştığı görülür (Ökten, Sürü, 1974). Yaşı küçük çocukların örgütler tarafından daha çok bildiri dağıtmak vb. amaçlarla kullanıldığı ifade edilebilir. Bunun yanında 1970-1980 arasında tırmanan siyasi şiddetten çocuklar oldukça fazla etkilenir (Yeni Asır, 26 Temmuz 1978). İki ateş arasında kalan

kimi çocukların hayatlarını kaybettikleri görülür (Yeni Asır, 16 Haziran 1978). Bütün bunların yanında havaya ateş açma, düğünde tabanca atma vs. kaza kurşunuyla ölme durumu pek çok mezar taşına yansır ve filmlere konu olur (Güney, Seyithan, 1968).

Görsel 23. Yeni Asır 26 Temmuz, 1978.

BOĞULMA

Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrilidir ve ülke içinde pek çok göl bulunur. Ancak uzun yıllar boğularak yaşamını yitirme Türkiye'de ciddi bir problem oluşturmuştur. Geçmiş dönemlerde nehirde, denizde, gölde ölen gençlerin ve çocukların oranı hayli yüksektir (Yeni Asır, 18 Temmuz 1978). Tarlaya ameleliğe giden anne baba çocuklarını da yanında götürmekte, anne baba çalışırken kontrolsüz kalan pek çok çocuk yakın çevrede bulunan göl, nehir, kuyu gibi yerlerde boğulmaktadır. Bazen kontrolsüz kalan çocuklar anne ve babalarından habersiz evden uzaklaşarak yakınlarda bulunan nehir ve göllerde hayatlarını kaybetmektedir (Akdağ E. C., 2020). Adalet Partisi iktidarından itibaren Türkiye'de baraj, gölet, kanal sayısı hızla artar. Bu yapıların çevresinde gerekli güvenlik önlemleri çok iyi bir biçimde alınmaz. Özellikle yazın farklı serinleme seçeneklerine sahip olmayan kesimlerin çocukları; kanallarda, göllerde ve nehirlerde boğulur. Baraj, gölet ve kanalların yaygınlaşması Türk tarımı adına önemli iken bunun ardında boğulma oranlarının artması da ciddi sorundur. Devlet ve toplum, yoksulluğa bağlı olarak uzun süre çocuklara yüzmeyi öğretecek imkânlar sunamaz. Türkiye'de çocukların ve gençlerin suda boğulması sorunu pek çok filme, mezar taşına yansır (Tibet, 1979). Yine yoksulluk, çocuklarının güvenlik içinde farklı serinleme imkânlarına rahatlıkla ulaşmasını engeller (Akdağ M. , Türkiye Tarih Kitaplarında Geçmeyen Gerçekler 2 | Büyük Projeler, 2021), (Aydın İncirlioğlu Mezarlığı, Mezar Tarihi: 1974, Fotoğraflama: Menderes Akdağ, 15 Ocak 2021). Çocukların okul yolunda yer alan dereler üzerinde köprülerin bulunmaması kışın çocukların bu derelerden geçişini zorlaştırır. Çocukların bir kısmı hasta olur. Bazı çocukların ise sel sularına kapılıp hayatlarını kaybetme haberleri gazetelerde manşetten duyurulur (Hürriyet, 7 Ocak 1971).

Görsel 24. Köprü yoksunluğu (Hürriyet, 7 Ocak 1971).

Görsel 25. 1957 tarihli mezar taşı. Çocuk ve genç ölümlerinde önemli bir neden: Boğulma. Fotoğraflama: Menderes Akdağ, 19.02.2021, Tekeli Mezarlığı, Koçarlı, Aydın.

Görsel 26. Boğulma nedeniyle ölüm (Yeni Asır, 18 Temmuz 1978)

SAĞLIK

1970'ler boyunca özel sağlık muayeneleri oldukça yaygındır. Kamu kurumlarında çalışan doktorların dahi muayeneleri vardır. Hastanelerde yaklaşık yarım gün çalışan hekimler kendi muayenelerinde ücretli hasta bakmaktadır. Kimi zaman doktorların kamu hastanelerinde kamu imkânlarıyla yaptıkları ameliyatlar için 'bıçak parası' adı altında hastalardan yüklü miktarda para istedikleri iddia edilmektedir. 1978'de Bülent Ecevit'in başbakanlığı döneminde tam gün yasası çıkarılmak istense de bunda başarılı olunamaz (Yeni

Asır, 18 Temmuz 1978). Hekimler tam gün yasa tasarısına karşı büyük bir grev başlatır. Bu greve eczacılar da destek verir. Bu grevden ise çocuk hastalar ciddi bir biçimde etkilenir. Öbür yandan çocuk hastaların, tedavi masraflarının ödenmediği gerekçesiyle hastanelerde rehin kaldığı basına yansır (Yeni Asır, 8 Ağustos 1978). Ömer Lütfi Akad, *Gelin* adlı filminde çocuğunu ameliyat ettirmek için çırpınan bir annenin hikâyesini anlatır. Ameliyat devlet hastanesinde yapılacak olmasına rağmen ameliyat için ciddi bir ücret istenir. Anne, bu parayı bulmak için çabalar. Ailesi ise çocuğun durumuyla pek ilgilenmez. Vaktiyle ameliyat edilmeyen çocuk hayatını kaybeder (Akad, *Gelin*, 1973). Hasta çocukların tedavisi için ailelerin sıklıkla bağış toplamaya çabaladığı, borç para bulmaya çalıştığı görülür (Akdağ E. C., 2020). Ancak toplanan bağışların kimi zaman çocukların tedavisi için yeterli gelmediği basına yansır (Hürriyet, 3 Ocak 1971). Söz konusu gerçeklik bazen suistimallere veya duygu sömürsünü de yol açar. Kimileri, çocuğum hasta diyerek para dilenir. Art niyetli insanların bu davranışlarından dolayı gerçek ihtiyaç sahipleri de mağdur olur. Çocukların sağlık sistemi karşısında mağduriyetini toplumda duygu sömürsü olarak kullanan kişilerin bu durumu, kimi filmlerde oldukça iyi bir biçimde yansıtılır (Yılmaz, *Bir Yudum Sevgi*, 1984). *Canım Kardeşim* adlı filmde lösemi hastası bir çocuğun ve onu hayatta tutmaya çalışan iki ağabeyinin hikâyesi anlatılır. Filmin 1970'lerin Türkiye'si hakkında fikir verdiği görülür (Eğilmez, *Canım Kardeşim*, 1973). Öbür yandan şehirlerde başıboş gezen hayvanlar özellikle çocukları tehdit etmektedir. Vatandaşların şikâyetleri üzerine hayvanları ıslah etme, aşılama ve kısırlaştırma gibi faaliyetlerden daha ziyade belediyelerin çözümü hemen buldukları görülür. Onlar, sokaktaki köpek vb. hayvanları zehirlenmeye çalışırlar. Kimi vatandaşlar buna tepki duyunca İstanbul Belediye Başkanı İsvan, başıboş hayvanlardan şikâyetçi olanlara bu vatandaşları şikâyet eder. Belediye başkanı "Bazı yumuşak yürekli vatandaşlar köpeklerin zehirlenmesi konusunda zorluk çıkartıyorlar. Zehirlenen köpeklere yoğurt yediriyorlar kulaklarını kesip kanlarını akıtıyorlar." şeklinde konuşur (Hürriyet, 25 Mart 1977). 1970'leri takip eden yıllarda *Kuduz* adlı filmin çekilmesi bu açıdan ilginçtir (Seriner, *Kuduz*, 1983). Film her ne kadar II. Dünya Savaşı yıllarında kuduz bir köpek tarafından ısırılan çocukların durumunu anlatsa da 1970'lerde pek çok çocuğun köpek vb. hayvanların ısırması sonucu hastanelere taşındığı bilinmektedir. 1980 öncesinde hastanelerde pek çok hizmetin ücretli olduğu söylenebilir. Bu durum pek çok filme yansır. *Sezercik Köprü Altı Çocuğu* filminde Sezercik karakterindeki küçük çocuk annesinin tekrar görebilmesi için gerekli ameliyat için lüzumlu olan parayı toplamak için çalışmaya başlar (İnanoğlu T. , 1970). Sağlık hizmetlerindeki kötü durumdan çocukların ciddi bir biçimde etkilendiği görülür. Pek çok çocuğun ameliyatı yapılamamaktadır (Hürriyet, 3 Ocak 1971).

EĞİTİM

1950'lere kadar köylerde okul yapımı köylülere aittir. Ancak pek çok köy bunun üstesinden gelemez. Demokrat Parti iktidarından itibaren köy okullarının yapımını Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile il özel idareleri üstlenmeye başlar (Akdağ M. , Gerçekçi Türk Sinemasındaki Köy Gerçekliğinin Köy Belgeleriyle Karşılaştırılması (1961-1971), Aralık - 2020). Ancak köylere okul yapılabilmesi için bütçeden yeterli kaynak aktarılamaz. Bu durum köy okullarının fiziki ve sosyal imkânlarının uzun yıllar kötü durumda kalmasına yol açar. Öbür yandan okulların yakacak vb. pek çok ihtiyaçlarını yine köylü karşılamak zorunda kalır. Köy okullarına ilk kez MEB tarafından yakacak yardımı yapılması Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan döneminde 1993 yılında mümkün olur (Toptan & Hacıoğlu, 2017, s. 194-195). Uzun yıllar, köy yollarının ve köprülerinin yapımı, bakımı ve onarımı; köye su getirilmesi, imam ve bekçilerin maaşının ödenmesi köy tüzel kişiliklerinin sorumluluğuna bırakılır. Köy bütçeleri çoğu kez bunların tamamını karşılayacak güçte değildir. Bu nedenle köy sokakları genelde çamurlu veya tozlu kalmaktadır. Çocuklar okula çamurun tozun içinde gider gelirler. Bu durum doğudan batıya tüm Türkiye'de geçerlidir (Sertel, 2018). Köy okullarının ve bu okullarda okuyan çocukların ihtiyaçları vatandaşların gönüllü katılımıyla karşılanmaya çalışılır. *Hababam Sınıfı Uyanıyor* adlı filmde İstanbul Özel Çamlıca Lisesi öğrencilerinin Anadolu'daki bir köy okulunu kardeş okul seçtikten sonra kamyonlarla malzeme getirip buraya yeni bir okul yapma çabaları dikkati çeker (Eğilmez, *Hababam Sınıfı Uyanıyor*, 1976).

Görsel 27. Kırılmış camların gazete ile örtüldüğü sınıfta ders yapılırken o okulun yeniden yapılabilmesi için kamyonlarla malzeme getiren Çamlıca Lisesi öğrencilerinin okula gelişinin sınıfın içinden görülmesi (Eğilmez, *Hababam Sınıfı Uyanıyor*, 1976).

Şehirlerde kalabalık sınıflar ciddi sorundur. Öğretmen açığı vardır. Hükûmet bu talebin bir kısmını geçici öğretmenlikle çözmeye çalışır. Hürriyet'in haberine göre bu öğretmenler, kadrolu çalışmak istemektedir. Bu sorun çözülmediği için eğitim ve öğretimde verimliliğin düştüğü iddia edilmektedir (Hürriyet, 24 Temmuz 1977). Aynı zamanda öğretmen yetiştirme politikaları gevşetilir. Kimi öğretmenlerin vasıfsız bir şekilde yetiştirildiği söylenir (Konaklı,

2018). Öbür yandan köylere 1970'lerin ortasında elektrik getirilmeye başlanır. Şehirlerde ise gecekondu'lara elektrik getirilmesi konusunda sorunlar ortaya çıkar. 1970'lerde sürekli elektrik kesintileri yaşanır (Gülgen, 1979). O dönemde öğrencilerden sıklıkla duyulan "Elektrikler kesildi onun için ödevimi yapamadım" sözü bir gerçeklikten ortaya çıkar. Gaz lambası varlığını bir müddet daha devam ettirir. Öbür yandan tek odalı evlerde yaşayan çocukların bu durumu onların başarılarını etkiler.

Görsel 28. Gaz lambası (Gülgen, 1979).

Yarın Sız Adam adlı filmde okula gidemeyen gecekondu'larda yaşayan çocuklar gösterilir. Aynı filmde okula gidemeyen çocuk sahneleri gösterilirken o yıllarda yaygın olan duvar yazıları dikkati çeker. Yönetmen bu sahne ile duvar yazıları üzerinden hem eğitimde fırsat eşitsizliği olduğunu hem de eğitimin niteliğinin iyi olmadığını göstermek ister. Filmin giriş sahnesi kalabalık bir sınıf ortamıyla başlar (JönTürk, 1976). Yine aynı yıllarda eğitim çıkmaza girdiği için özel okullar açılır. Türk eğitiminde ilk kez dershaneler (özel eğitim kursları) ortaya çıkar. Gazetelerde bu kuruluşlarla ilgili pek çok reklam görmek mümkündür (Hürriyet, 5 Ekim 1977). Bu açıdan bakıldığında o günkü eğitim sistemiyle dalga geçen *Hababam Sınıfı* filmlerindeki Çamlıca Lisesi'nin özel bir okul olduğu hatırlanmalıdır (Eğilmez, *Hababam Sınıfı*, 1975). Yine *Taşı Toprağı Altın Şehir* adlı filmde köyden İstanbul'a göç eden bir aile çocuğunu okula kaydettiremez. Okula gidemeyen bu çocuk daha sonra esnaf yanında çalışacak, en sonunda sokaklarda kaçak sigara satmaya başlamasıyla bu çocuğun başı dertten kurtulmayacaktır (Aksoy, *Taşı Toprağı Altın Şehir*, 1978).

OYUN-OYUNCAK

1970'ler boyunca kimi aileler çocuklarının ayakkabı, eşofman gibi en asgari ihtiyaçlarını dahi karşılayamamaktadır. Bu durum, pek çok filme ailelerin çocuklarına ayakkabılarının eskiyeceği korkusuyla futbol oynama yasağı koyması şeklinde yansır. (Aksoy, *İstanbul 79*, 1979). Bu hâl, 1960'lı yıllarda başlayan Sosyal Gerçekçi Türk Sineması'ndan 1980'e pek çok filmde bir klişe veya mit hâlini alır (Göreç, *Karanlıkta Uyananlar*, 1965).

1970'lerin ikinci yarısından itibaren televizyonlar kısmen ucuzlar. Pek çok insan taksitle televizyon alır. *Taksi Şoförü* adlı filmde anne-babasından bisiklet isteyen bir çocuğun onlardan “Daha televizyon taksitini ödeyemedik” bağırışları arasında tokat yemesi bu bakımdan önemli bir ayrıntıdır (Gören, *Taksi Şoförü*, 1976). *Bir Türk'e Gönül Verdim* adlı filmde Almanya'dan gelen çocuğun etrafında dönebilen roket oyuncuğuyla oynayabilmek için Türk çocuklarının bu oyuncuğu, Alman çocukla kendisini eşeğe bindirme karşılığında takas etmeleri ilginç bir ayrıntıdır (Refiğ, 1969).

Görsel 29. *Karanlıkta Uyananlar* adlı filmde bir annenin, futbol oynadığı ve ayakkabısı eskiyeceği için arkadaşlarının arasında çocuğunun kulağını çekmesi (1965).

ÇOCUK SORUNLARI VE TÜRK AİLE YAPISI KARŞISINDA TÜRK SİNEMASININ TUTUMU

Türk sinemasının çocuklarla ilgili mevcut sorunlar karşısında, realist yaklaşımlı sınırlı sayıda filmler hariç pek ciddi önerme getirmediği söylenebilir. Pek çok film mevcut durumu ajite ederek sinema salonlarına daha çok izleyici çekme gayreti içinde olmuştur denebilir. Bu duruma *Ayşecik*, *Ömercik* ve *Sezercik* adlı film serileri örnek olarak verilebilir (İnanoğlu S. , 1971). Köyden kente göçle beraber dağılan aile yapısı, insanların ekonomik ve siyasal sorunlarla boğuşması onlarda bir özlem oluşturur. Bu özlemi karşılama adına kalabalık ve mutlu veya birbirleriyle kenetli aile yapılarının sergilendiği filmler arka arkaya çekilir (Eğilmez, Gülen Gözler, 1977). Bu filmler aslında mutlu aile özleminin ifadesidir (Aksoy, Neşeli Günler , 1978). Bu filmlerin mutluluk avcılığı yaptığı verilen reklamlardan dahi anlaşılmaktadır (Hürriyet, 20 Mart 1977). *Aile Şerefi* adlı filmde ise zorluklar karşısında kenetlenen kalabalık, yoksul ama onurlu bir ailenin mücadelesi anlatılır. (Aksoy, *Aile Şerefi*, 1976). Bu tip filmlerde genelde Münir Özkul ve Adile Naşit gibi sevecen karakterler oynar (Orbey, *Bizim Aile*, 1975) Köyden kente göçün artmasıyla kentlerde önemli ölçüde çocuk nüfus birikir. Çocuklar üzerinde aile kontrolü zayıflar. Çocukların kimisi kahve çıraklığı, seyyar satıcılık şeklinde çalışır. Bayramlarda çocukların çevrelerinden harçlık topladıkları görülür. Çocukların ellerine az miktarda para geçer. Böylesine bir dönemde kontrolsüz bir şekilde

çocukların sinemaya gitmeye başladıkları görülür. Renkli sinemanın devreye girmesi gibi pek çok etkenle birlikte masal filmleri dönemi başlar. Sinema bu şekilde ailelerde yeni bir talep oluşturma peşine girer. *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler* adlı film dönemin ilk masal filmi olur (Göreç, *Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler*, 1970). Filmin galası Cumhurbaşkanlığı Çankaya Köşkünde yapılır. Bu filmi, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay torunlarıyla birlikte seyrederek. Sunay, filmi çok beğendiğini ifade eder (Hürriyet, 19 Ocak 1971). Sunay daha sonra söz konusu filmin oyuncu ve yapımcılarını Çankaya'ya davet eder (Hürriyet, 25 Ocak 1971). Giovanni Scognamillo da bu filmi, masal furyasının ilk filmi sayar (2003, s. 300). Süreçte Keloğlan gibi yerli masal filmlerinin çekildiği de görülür (Duru, Keloğlan, 1971). Ancak söz konusu filmlerin pek çoğunun çocuk sorunları karşısında bir önerme getirmediği görülmektedir.

Çocukların beslenebilmesi, eğitim sürecinden yararlanabilmesi için bir takım altyapı çalışmalarından doğrudan devlet ve toplum sorumludur. 1970'ler sürecinde yürürlükte olan 1961 Anayasası da bu minvalde devlete önemli sorumluluklar yüklemektedir. Öteden beri çocuk üretim sürecinin bir parçası olmuştur. Ancak 1960'lara kadar çocuklar köylerde hayvan gütmeye, tarlaya testiyle su götürme şeklinde doğrudan anne ve babalarının yanında, onların gözetiminde, kendi ailesinin tarlasında, kendi ailesi için işin ucundan tutmaktadır. Burada emek sömürüsü ve çocuk istismarından daha çok çocuğun sorumluluk üslenmesi şeklinde bunu düşünmek doğru olacaktır. 1970'lerde köyden kente göç arttıkça Türkiye'de çocuk işçiliği denen bir olgu ortaya çıkacaktır. Sezercik, Ömercik, Ayşecik vb. filmlerde bu filmin kahramanı olan çocuklar aileleri için çalışmaktalar, boylarından daha uzun işlerin üstesinden gelmektedir. Evin iâşesini sağlamak, hasta anneyi tedavi ettirmek küçücük çocukların sorumluluğuymuş gibi filmlerde algı oluşturulmaktadır. Böylece asıl sorumluların sorumlulukları gözden kaçırılmaktadır. Genel anlamda sinemanın bu tutumu çocuk işçiliğini meşrulaştırmıştır denebilir.

Görsel 30. *Gülen Gözler* film reklamı

Görsel 31. *Gülen Gözler* adlı film reklamı ayrıntısı (Hürriyet, 20 Mart 1977)

SONUÇ

1970-1980 arasındaki siyasi istikrarsızlık, devlet otoritesinin sarsılması, hayat pahalılığı, köyden kente göç ve kentlerde artan kaotik ortam çocukları olumsuz etkiler. Bu durum, dönemin basınına ve sinemasına yansır. Basından ve filmlerden takip edebildiğimiz kadarıyla, dönem şahidi kişilerden edindiğimiz bilgilere göre çocuklarla ilgili sorunlar oldukça ağır bir biçimde kendisini gösterir. 1970-1980 arası artan siyasi şiddetten çocuklar da etkilenir. Kimi çocuklar çatışmaların ortasında kalarak kimileri de kaza sonucu yaşamını yitirir. Eğitim hakkından mahrum kalanların dışında ağır bir biçimde istismara uğrayanlar da olur. Çocuklar temel gıdaya ulaşmakta zorluk çeker. Bu gerçekliğin yansımalarını filmlerde görmek mümkündür. Çocuk sorunlarını realist çizgideki bazı filmlerin yansıttığı söylenebilir. Ancak genel anlamda Türk sinemasının yaşanan sorunlar karşısında ciddi önermeler getirmediği, filmlere daha fazla insan çekebilmek için mevcut durumu ajite ettiği dillendirilebilir. Araştırmamız, Türkiye'nin yakın tarihine farklı bir açıdan ışık tutmaktadır. Türkiye'de çocuk hakları konusunda gelinen aşamanın anlaşılmasında önemli katkı sunacaktır. Araştırmamızın Türk sinema tarihine farklı bir bakış sunduğunu düşünmekteyiz. Bu konuyla ilgili daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu açıdan bakılacak olursa, 1970-1980 arasındaki döneme ait Türkiye tarihi, sinema tarihi alanındaki araştırmalara; dönem toplumunun sosyolojik çözümlenmesine dönük incelemelere ve çocuk hakları konusunda hukuki ve etik değerlendirmelere çalışmamızın kaynaklık yapacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

Akad, Ö. L. (Yöneten). (1973). Dügün [Sinema Filmi].

Akad, Ö. L. (Yöneten). (1973). Gelin [Sinema Filmi].

Akad, Ö. L. (Yöneten). (1974). Diyet [Sinema Filmi].

Akdağ, E. C. (2020, Mart 3). 1970'lerde Yaşam. (M. Akdağ, Röportaj Yapan)

Akdağ, M. (2019, 05 02). İş - İşçiler - İşçi Dünyası - Siyaset - İş Adamları Hakkında Hiç Duymadıklarınız. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=DkwMMtsTMIs&t=259s> adresinden alındı

Akdağ, M. (2021, Eylül 1930). Türkiye Tarih Kitaplarında Geçmeyen Gerçekler 2 | Büyük Projeler. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=VYdKDEn45sQ> adresinden alındı

Akdağ, M. (Aralık - 2020). Gerçekçi Türk Sinemasındaki Köy Gerçekliğinin Köy Belgeleriyle Karşılaştırılması (1961-1971). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 638-670.

Akdağ, M. (2021a). Medyanın Çocukları. Ankara: Dorlion Yayınları.

Akdağ, Y. (2021, Ağustos 30). 1970'lerde Çocuk Olmak. (M. Akdağ, Röportaj Yapan)

- Aksoy, O. (Yöneten). (1976). Aile Şerefi [Sinema Filmi].
- Aksoy, O. (Yöneten). (1978). Neşeli Günler [Sinema Filmi].
- Aksoy, O. (Yöneten). (1978). Taşı Toprağı Altın [Sinema Filmi].
- Aksoy, O. (Yöneten). (1979). İstanbul 79 [Sinema Filmi].
- Aksu, Y. (Yöneten). (2016). İftarlık Gazoz [Sinema Filmi].
- Aydın İncirlioğlu Mezarlığı, Mezar Tarihi: 1974, Fotoğraflama: Menderes Akdağ. (15 Ocak 2021).
- Başlamışlı, M. (2021). ABD'nin Türkiye'ye Yönelik Ambargo Kararına İlişkin Haşhaş Sorunu Yerine 1974 Kıbrıs Krizini Ön Plana Çıkarma Girişimi. *Asia Minor Studies*, 695-712.
- BBC. (1971). İstanbul ve Bristol . BBC News Türkçe : <https://www.youtube.com/watch?v=duPOvbArvPU> adresinden alındı.
- Chaplin, C. (Yöneten). (1921). The Kid [Sinema Filmi].
- Cumhuriyet. (30 Haziran 1971).
- Çetin, H. (2019, 09 30). 1970'li Yıllar. (M. Akdağ, Röportaj Yapan).
- Demir, F. (2012). Anayasa Hukuku. İzmir: Birleşik Matbaa.
- Diriklik, S. (Yöneten). (1975). Gençlik Köprüsü [Sinema Filmi].
- Duru, S. (Yöneten). (1964). Şoför Nebahat ve Kızı [Sinema Filmi].
- Duru, S. (Yöneten). (1965). Şoför Nebahat Bizde Kabahat [Sinema Filmi].
- Duru, S. (Yöneten). (1970). Şoför Nebahat [Sinema Filmi].
- Duru, S. (Yöneten). (1971). Keloğlan [Sinema Filmi].
- Eğilmez, E. (Yöneten). (1973). Canım Kardeşim [Sinema Filmi].
- Eğilmez, E. (Yöneten). (1975). Hababam Sınıfı [Sinema Filmi].
- Eğilmez, E. (Yöneten). (1976). Hababam Sınıfı Uyanıyor [Sinema Filmi].
- Eğilmez, E. (Yöneten). (1977). Gülen Gözler [Sinema Filmi].
- Erbeyli İlkokulu Öğrenci Kütük Defteri. (1933-1953).
- Erksan, M. (Yöneten). (1971). Feride [Sinema Filmi].
- Göreç, E. (Yöneten). (1965). Karanlıkta Uyananlar [Sinema Filmi].
- Göreç, E. (Yöneten). (1970). Pamuk Prens ve Yedi Cüceler [Sinema Filmi].
- Göreç, E. (Yöneten). (1973). Öksüzler [Sinema Filmi].
- Gören, Ş. (Yöneten). (1974). Endişe [Sinema Filmi].
- Gören, Ş. (Yöneten). (1976). Taksi Şoförü [Sinema Filmi].
- Gülgen, M. (Yöneten). (1979). İnsanları Seveceksin [Sinema Filmi].
- Güney, Y. (Yöneten). (1968). Seyithan [Sinema Filmi].
- Güney, Y. (Yöneten). (1971). Ağıt [Sinema Filmi].
- Güney, Y. (Yöneten). (1974). Arkadaş [Sinema Filmi].
- Hürriyet. (1 Şubat 1971).

- Hürriyet. (13 Mart 1977).
- Hürriyet. (23 Mart 1977).
- Hürriyet. (24 Mart 1977).
- Hürriyet. (24 Temmuz 1977).
- Hürriyet. (25 Mart 1977).
- Hürriyet. (5 Ekim 1977).
- Hürriyet. (6 Ocak 1977).
- Hürriyet. (9 Ocak 1977).
- Hürriyet. (06.01.1977).
- Hürriyet. (09 Ocak 1977).
- Hürriyet. (10 Mayıs 1971).
- Hürriyet. (17 Mart 1977).
- Hürriyet. (17 Mart 1977).
- Hürriyet. (17 Ocak 1971).
- Hürriyet. (18 Mart 1977).
- Hürriyet. (19 Ocak 1971).
- Hürriyet. (20 Mart 1977).
- Hürriyet. (21 Mart 1977).
- Hürriyet. (25 Aralık 1977).
- Hürriyet. (25 Ocak 1971).
- Hürriyet. (27 Mart 1977).
- Hürriyet. (3 Ocak 1971).
- Hürriyet. (7 Ocak 1971).
- İnanoğlu, S. (Yöneten). (1971). Sezercik Yavrum Benim [Sinema Filmi].
- İnanoğlu, T. (Yöneten). (1970). Sezercik Köprü Altı Çocuğu [Sinema Filmi].
- İzmir Selçuk Mezarlığı, Brinci Mezar Tarihi: 1967, İkinci Mezar Tarihi: 1976, Fotoğraflama: Menderes Akdağ 15 Ocak 2021. (tarih yok).
- JönTürk, R. (Yöneten). (1976). Yarınsız Adam [Sinema Filmi].
- Jöntürk, R. (Yöneten). (1977). Satılmış Adam [Sinema Filmi].
- Kazgan, G. (2014). Türkiye'nin 1970'li Yılları: Öngörül(e)meyen Küresel Olaylar. R. F. Barbaros, & E. J. Zurcher içinde, 70'li Yıllarda Türkiye (s. 11-30). Ankara: Efil Yayınevi.
- Konaklı, A. (2018, Haziran 17). 1970'lerde Eğitim. (M. Akdağ, Röportaj Yapan).
- Labaki, N. (Yöneten). (2018). Kefernahum [Sinema Filmi].
- Milliyet. (10 Mart 1972).
- Nguyen, K. (Yöneten). (2012). Rebelle [Sinema Filmi].

- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Akademik Veri Yönetim Sistemi. (2021, 09 28). <https://avys.omu.edu.tr/> adresinden alındı.
- Onur, B. (2005). Türkiye'de Çocukluğun Tarihi. İstanbul: İmge Yayınları.
- Onur, B. (2009). Türk Modernleşmesinde Çocuk. İstanbul: İmge Yayınları.
- Orbey, E. (Yöneten). (1975). Bizim Aile [Sinema Filmi].
- Ökten, Z. (Yöneten). (1974). Sürü [Sinema Filmi].
- Ökten, Z. (Yöneten). (1977). Çöpçüler Kralı [Sinema Filmi].
- Özkan, G. G. (2009). Türkiye'de Çocukluğun Politik İnşası. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Parker, A. (Yöneten). (1978). Geceyarısı Ekspresi (Midnight Express) [Sinema Filmi].
- Pembecioğlu, N. (2018). Türk ve Dünya Sinemasında Çocuk İmgesi. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Refiğ, H. (Yöneten). (1969). Bir Türk'e Gönül Verdim [Sinema Filmi].
- Scognamillo, G. (2003). Türk Sinema Tarihi. İstanbul: Kabalcı Yay.
- Seden, O. F. (Yöneten). (1977). Meryem ve Oğulları [Sinema Filmi].
- Seden, O. F. (Yöneten). (1978). Yüz Numaralı Adam [Sinema Filmi].
- Selçuk Mezarlığı, İzmir.Fotoğraflama: Menderes Akdağ . (05 Şubat 2021).
- Seriner, Y. (Yöneten). (1983). Kuduz [Sinema Filmi].
- Sertel, M. (2018, 01 17). 1970'lerde Antakya'da Günlük Yaşam. (M. Akdağ, Röportaj Yapan).
- Sinyard, N. (1992). Children in The Movies. Newyork: St. Martin's Press.
- Söke Asri Mezarlığı. (Mezar Tarihi: 1973, Fotoğraflama: 12 Ocak 2021).
- Tibet, K. (Yöneten). (1979). Şark Bülbülü [Sinema Filmi].
- Tiwari, N. (Yöneten). (2016). Dangal [Sinema Filmi].
- Toptan, K., & Hacıoğlu, E. G. (2017). Ağabey Köksal Toptan. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi.
- UNICEF. (2021, Eylül 30). UNICEFTURK. <https://www.unicefturk.org/yazi/tarihce> adresinden alındı
- Ün, M. (Yöneten). (1980). Devlet Kuşu [Sinema Filmi].
- Yaşar, S. (1999). Başarmak Hem Kolay Hem Zordur. İzmir.
- Yeni Asır. (10 Haziran 1978).
- Yeni Asır. (16 Haziran 1978).
- Yeni Asır. (8 Ağustos 1978).
- Yeni Asır. (15 Temmuz 1978).
- Yeni Asır. (18 Temmuz 1978).
- Yeni Asır. (19 Haziran 1978).
- Yeni Asır. (20 Haziran 1978).
- Yeni Asır. (26 Temmuz 1978).

Yeni Asır. (28 Haziran 1978).

Yeni Asır, 18 Temmuz 1978. (tarih yok).

Yılmaz, A. (Yöneten). (1964). Keşanlı Ali Destanı [Sinema Filmi].

Yılmaz, A. (Yöneten). (1966). Ah Güzel İstanbul [Sinema Filmi].

Yılmaz, A. (Yöneten). (1984). Bir Yudum Sevgi [Sinema Filmi].

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Between 1970 and 1980, migration from village to city increased in Turkey. With the migration, the number of slums in the city periphery increases even more. Cities get a little more chaotic. World Oil Crisis, embargo on Turkey etc. For these reasons, the Turkish economy enters into a crisis. Chronic high inflation begins in Turkey. Food prices go up too high and many people can't have enough of food. The government often changes in the country. Between 1970 and 1980, many coalition governments are formed. It is seen that coalition governments do not work in a healthy way. The country is soon pushed into the embrace of political violence. Serious problems arise in many areas such as health and education in the country. It is observed that children are affected very seriously by all these. Children are deprived of their right to education; they do not have access to basic food; they are often abused. It is a fact that government institutions and families made efforts to protect children between 1970 and 1980. However, it can be said that the measures taken are insufficient. For this reason, infant and child mortality rates were quite high between 1970 and 1980.

Methods

Our study focused on the problems experienced by children. As a method in our study, some newspapers of the 1970-1980 period were scanned and the reflection of children's problems in the press was examined. Sufficient samples were collected from the press. The information compiled from here is supported by the impressions obtained from the films. In some parts of our study, the information that emerged as a result of the oral history study was also evaluated. As a result of our research, very serious child problems were experienced between 1970-1980; it has been seen that these have serious reflections on the Turkish press and cinema

Findings and argument

It is known that Turkey was dragged into political instability between the years 1970-1980. Economic crisis and political violence are the most important features of the period. It is the assumption of our study that children can be affected by such a chaotic environment. The testimonies of people who witnessed the period also strengthened this assumption. Based on the assumption in question, how children are affected by the conditions of the period in question has been investigated in our article. During our research, we saw that quite a lot of films were shot between the years 1970-1980 on the subject. These films could offer serious information about the period. It is seen that the Turkish national press of the period frequently made news about children and their problems. These independent data were collected from relevant sources. The data has been classified. After such a process, the data were analyzed analytically.

Conclusion and recommendations

The political instability between 1970 and 1980, the collapse of state authority, the high cost of living, the migration from the village to the city and the increasing chaotic environment in the cities affect children negatively. This situation is reflected in the press and cinema of the period. As far as we can follow from the press and movies, and according to the information we have obtained from the witnesses of the period, the problems related to children manifest themselves quite heavily. Children were also affected by the increasing political violence between 1970 and 1980. Some children are caught in the middle of conflicts, while others die as a result of accidents. Apart from those who were deprived of the right to education, there were also those who were severely abused. They had difficulty in accessing basic food. It is possible to see the reflections of this reality in movies. It can be said that some films with realistic lines reflect children's problems. However, in general, it can be said that Turkish cinema does not bring serious proposals against the problems experienced, and agitates the current situation in order to attract more people to the films. Our research sheds light on Turkey's recent history from a different perspective. It will make an important contribution to the understanding of the stage reached in Turkey in terms of children's rights. We think that our research offers a different perspective to the history of Turkish cinema. It is clear that more research is needed on this subject. From this point of view, researches in the field of Turkish history and cinema history in the period between 1970-1980; We think that our study will be a source for the sociological analysis of the society of the period and legal and ethical evaluations on children's rights.